

REKOMENDACJA KLUCZOWA

W zakresie działania Centrów Usług Społecznych

Słowa klucze: CUS, centrum usług społecznych, obszary wiejskie, polityka społeczne, organizacje pozarządowe.

Podstawa wnioskowania: ekspercka dotychczasowych rozwiązań w zakresie polityki społecznej, analiza zapisów ustawy.

Opis sytuacji:

Od 1 stycznia 2020r. zacznie obowiązywać ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz.1818), zwana dalej „ustawą”. Ustawa od początku prac legislacyjnych jest przedmiotem licznych dyskusji nad jej istotą i przyjętymi rozwiązaniami. Ma ona bowiem dość ramowy (co oznacza bardzo ogólny) wymiar – wskazuje np. usługi z jakich obszarów zakwalifikowane zostały jako usługi społeczne, nie zawiera jednak ich choćby przykładowego katalogu; określa, jakie są podstawowe (konieczne) komórki organizacyjne centrum usług społecznych, nie regulując jednocześnie, jak realizować zadania, które usługami społecznymi nie są, odsyłając jedynie do przepisów szczególnych. Takie rozwiązanie daje ogromne pole do działania dla lokalnych społeczności

W myśl podstawowego celu ustawy centrum usług społecznych (CUS) ma być jednostką organizacyjną gminy służącą zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynowaniu tych usług, zarówno w zakresie ich zapewnienia na obszarze działania CUS, jak i w odniesieniu do ich przyznawania indywidualnym odbiorcom.

CUS działa jako jednostka budżetowa, której rodzaj i zakres zadań, w tym usług społecznych przekazanych mu do realizacji oraz szczegółową organizację określa statut nadany przez radę gminy w drodze uchwały.

Zgodnie z art.8 ust.3 ustawy utworzenie i prowadzenie CUS należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym. CUS swym działaniem może obejmować jedną lub więcej gmin. W naszej opinii „ustawa o CUS-ach” może wyzwolić nową energię w zakresie polityki społecznej i aktywności lokalnej podobnie jak słynna ustawa „Wilczka” wyzwoliła w zakresie aktywności ekonomicznej Polaków na przełomie lat 80tych i 90tych.

Główne wnioski:

- CUS jest niezwykle innowacyjną, nowatorską formą mogąca dostosować model świadczenia usług na rzecz społeczności lokalnej do obecnych i przyszłych oczekiwań mieszkańców;
- Kluczem do wdrożenia CUS jest zbudowanie szerokiego lokalnego partnerstwa;
- Wdrożenie CUS może spowodować zmianę jakościową w zakresie usług społecznych w lokalnej społeczności;
- Wdrożenie CUS będzie wymagać długiego procesu wieloaspektowych zmian i nie może się ograniczać jedynie do zmian prawno-organizacyjnych;
- Wdrożenie CUS powinno bazować na nowych rozwiązaniach zarówno w zakresie polityki społecznej jak i rozwiązaniach technologicznych.
- Nowe rozwiązania, ze względu na swoje nowatorskie podejście, mogą budzić niepokój wśród pracowników urzędów pomocy społecznej, PCPR-ów i PUP-ów a także organizacji pozarządowych.

Zalecenia/rekomendacje:

Z uwagi na to, że zaproponowana przez ustawodawcę propozycja tworzenia CUS-ów jest nową materią, ale już w przededniu wejścia w życie ustawy budzącą wiele wątpliwości w zakresie zarówno przyjętych rozwiązań ustawowych, jak i aspektów administracyjno-technicznych, konieczne staje się opracowanie

Rekomendacje płynące z analizy przepisów można podzielić na dwie grupy. Pierwsza to wnioski *de lege ferenda*:

- 1) wprowadzenie w ustawie bądź w przepisach wykonawczych przepisów, które będą regulować określenie standardów usług - powinny być one przyjmowane przez radę gminy;
- 2) zmiana wymogów dotyczących kwalifikacji dyrektora CUS
- 3) wprowadzenie do zapisów ustawy możliwości zawarcia porozumienia z PCPR w zakresie wykonywania przez nie usług zleconych przez CUS; aktualne zapisy w ustawie w sposób znaczący ograniczają obszar działania PCPR na rzecz mieszkańców gminy;
- 4) wprowadzenie do ustawy (lub w przepisach wykonawczych) narzędzi umożliwiających dyrektorowi CUS przeprowadzenie rzetelnej diagnozy potrzeb i zasobów gminy w kontekście planowania usług społecznych.

Druga grupa to postulaty skierowane do ministra właściwego do spraw polityki społecznej w zakresie:

- 1) opracowania materiałów szkoleniowych opisujących różne warianty tworzenia CUS ze szczególnym uwzględnieniem procedur umożliwiających łączenie lub przekształcanie jednostek w ramach CUS;
- 2) wskazanie w materiałach na konieczność wstępnej analizy potrzeb i zasobów gminy stanowiących podstawę tworzenia CUS;

- 3) umożliwienie wprowadzenia pilotażu w wybranych i reprezentatywnych gminach, których doświadczenia będą mogły posłużyć w przyszłości do tworzenia CUS-ów w innych gminach.

Pozostałe rekomendacje:

Rekomendacje:

- Kluczowe w procesie wdrażania CUS jest przygotowanie i przeprowadzenie procesu zmiany. To dobra analiza posiadanych zasobów, potrzeb społeczności i wyzwań z jakimi musi się zmierzyć obecnie i w przyszłości, szkolenie pracowników i współpracowników, wizyty studyjne, zapoznawanie się z nowymi rozwiązaniami i wyznaczenie sobie celów jakie ma osiągać CUS, a dopiero na koniec budowa struktury, sieci powiązań, dobór metod pracy. Bez tego wdrożenie CUS może się skończyć tylko na zmianie nazwy instytucji.
- Przygotowanie podręcznika – przeglądu rozwiązań innowacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań technologicznych, które mogą być wykorzystane w pracy CUS;
- Przygotowanie kampanii promocyjno-informacyjno-edukacyjnej promującej i edukującej wdrożenie CUS zarówno wśród pracowników OPS, PCPR, PUP jak i wśród członków lokalnych społeczności, która będzie budowała w tym zakresie dobry klimat;
- Stworzenie centralnego repozytorium wiedzy, które będzie wsparciem dla podmiotów tworzących CUS.
- Przeprowadzenie szkoleń i spotkań informacyjnych z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, Lokalnymi Grupami Działania, Kołami Gospodyń Wiejskich, Caritas i innymi sieciowymi pomiotami lub podmiotami działającymi w sieciach będącymi podstawowymi partnerami we wdrażaniu CUS i/lub dostarczaniu usług dla CUS.
- Rekomenduje się wypracowanie, wzorem PUP, modelu krótko i długoterminowej oceny efektywności działania CUS. O obecnie wypracowywanym modelu monitorowania efektywności powiatowych urzędów pracy i jego możliwości zastosowania do innych obszarów działań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej będziemy pisać w kolejnym numerze Kierunków zmian.

Zalecenia

- prowadzenie kompleksowych badań ewaluacyjnych w celu optymalizacji procesu tworzenia i działania CUS